

TKO SE BOJI KORUPCIJE JOŠ?

Bruno Ćurko, Ivana Kragić

Udruga Mala filozofija, Zadar
mala.filozofija@gmail.com

Primljeno: 9. 10. 2012.

Udruga Mala filozofija kreirala je i provela projekt »Tko se boji korupcije još?!« u dvanaest škola i dvije knjižnice, s ukupno 122 učenika u školskoj godini 2010./2011. Projekt se sastojao od pet radionica u kojima se s učenicima raspravljalo o korupciji. Cilj je bio prvenstveno razjašnjenje pojma korupcije, ali i ukazivanje na razne načine na koje korupcija uništava neke temeljne vrijednosti poput dostojanstva, ljubavi, prijateljstva, obitelji i društva. Članak donosi evaluacijske rezultate u kojima se pokazuje koliko su učenici 3. i 4. razreda osnovne škole razumjeli pojam korupcije te koliko su promijenili svoje stavove tijekom provođenja projekta.

Ključne riječi: *udruga Mala filozofija, projekt »Tko se boji korupcije još?!«, kritičko mišljenje, korupcija*

Uvod

Udruga Mala filozofija od 2008. godine provodi razne edukativne projekte u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, s povremenim izletima u Francusku, Italiju i Južnu Koreju. Najznačajniji projekt Udruge, »Pogled u vlastito mišljenje«,¹ proveden je do sada u 23 škole i knjižnice (od kojih u nekima uzastopno i četiri godine), sveukupno 894 djece je do sada prošlo cjelokupni projekt (35 radionica), a ukupno je provedeno oko 1100 radionica. Na temelju iskustva iz toga projekta, Udruga je osmislila i provela projekt »Osvještavanje štetnosti korupcije kod djece od 9 do 11 godina«. Nakon uspješne provedbe projekta i odluke da se projekt u budućnosti

---

¹ Više o programu »Pogled u vlastito mišljenje« vidi u člancima: Ćurko, Kragić (2008a), Ćurko, Kragić (2008b), Ćurko, Kragić (2009a), Ćurko, Kragić (2009b), Ćurko (2010).

proširi na temelju evaluacija i iskustva, odlučeno je da mu se promijeni ime, kako bi i učenicima i široj javnosti bio lakše pamtljiv i efektiniji. Radi toga je projekt preimenovan u »Tko se boji korupcije još?!«²

1. Projekt »Tko se boji korupcije još?!«

Metode i edukacijski alati u ovome projektu gotovo su istovjetni onima korištenima u projektu »Pogled u vlastito mišljenje«. Radi se o animiranim PPT prezentacijama s originalnim životinjskim likovima (sova Sofija, rak Pak, patka Ratka, jelen Malik, ribica Bibica...). Animirani likovi, kao i animirani filozofi, priče i edukacijske igre izvršna su početna motivacija za djecu. Animirani likovi kroz prezentaciju djeci postavljaju temeljna pitanja. Voditelji radionica vode raspravu koja je nastala na temelju tih pitanja. Većina rasprava (koje su temelj radionica) zasniva se na suvremenim interpretacijama sokratskog dijaloga. Igre i priče samo formalno služe za kratku pauzu od rasprave, dok su u zapravo duboko vezane za temu radionice.

Cilj svake radionice iz projekta »Tko se boji korupcije još?!« bio je poticanje na razmišljanje o štetnosti korupcije. Projekt je sadržavao pet tematski različitih, ali obveznih radionica:

1. »Kupit ću igračku, da znaju da ih volim« – tema: korupcija protiv obitelji.
2. »Kupio sam ti sladoled, pa se moraš družiti sa mnom« – tema: korupcija protiv prijatelja.
3. »Volim samo one koji imaju najnovije mobitele« – tema: korupcija protiv ljubavi.
4. »Ako ga osramotiš, dobit ćeš sve moje sličice« – tema: korupcija protiv dostojanstva.
5. »Plati, pa ćeš imati dobru plaću« – tema: korupcija protiv društva.

Prije početka i nakon završetka radionica djeca su ispunjavala evaluacijske testove. Rezultati navedenih testova okosnica su ovoga članka. Ti su testovi poslužili kako bi se utvrdilo koliko su djeca promijenila svoje mišljenje i svoje stavove pomoću rasprava na radionicama. Naravno, ispitalo se koliko uopće djeca razumiju koncept korupcije i

---

² Rezultati ovoga projekta prikazani u izlaganju Ivane Kragić (2011) na međunarodnoj konferenciji ICPIK u Južnoj Koreji.

koliko im ga je uopće moguće objasniti. Dob učenika je dob kada oni počinjtu shvaćati apstraktne pojmove, pa tako i korupciju. Pretpostavka tvoraca programa bila je kako je djeci sam pojam korupcije poznat, ali da ga ne razumiju, barem ne u potpunosti. Kako bismo približili način rasprave s djecom, opisujemo tijek jedne od radionica.

2. Opis radionice »Korupcija protiv ljubavi«

Prva radionica, nazvana »Korupcija protiv ljubavi«, započinje djeci poznatom pričom o Trnoružici. Sova Sofija moli učenike da joj netko ispriča tu priču, ali ukratko. Voditelji radionice zaustavljaju dječje pre-pričavanje u važnome momentu, kada princ mora poljubiti Trnoružicu (nakon što je uspio svladati vješticu koja je vezana pored njega). Tada zla vila ponudi princu vreću punu zlatnika u zamjenu za odustajanje od poljupca. On to prihvati i odjaši s ćupom punim zlatnika... Tada sova Sofija započne postavljati djeci pitanja: Što se to dogodilo? Što će se sada dogoditi s Trnoružicom? Što sada nije u redu? Sova Sofija čak malo skreće raspravu s pitanjem: Voli li princ uistinu Trnoružicu? Slijedi kratka rasprava o ljubavi kojoj je cilj naglasiti važnost ljubavi u ljudskom životu.

Kratki predah od rasprave omogućava igra asocijacija, kojoj je, naravno, rješenje 'ljubav'. Igra asocijacija je vrlo dobra za koncentraciju učenika, ali i za samorazumijevanje pojmova. Tako su u navedenoj asocijaciji bili otkriveni pojmovi 'druženje', 'povjerenje' i 'Lolek i Bolek' koji su doveli do prvog riješenog pojma – 'prijateljstvo'. Drugi niz su pojmovi 'tuga', 'bijes' i 'sreća' što donosi rješenje u pojmu 'osjećaj'. Treći niz su izrazi 'ti si moje...', 'kuca u prsima', a u trećoj kućici nacrtano je srce. Naravno, rješenje je 'srce'. Kada se svi ti riješeni pojmovi spoje ('prijateljstvo', 'osjećaj', 'srce'), dobije se konačno rješenje – 'ljubav'. Kada djeca odgonetnu sve pojmove, moraju objasniti (uz pomoć učitelja) kako su ti pojmovi povezani i kako su došli do rješenja.

Nakon toga animirani likovi raspravljaju s djecom o vrstama ljubavi (prema roditeljima, prema prijateljima, prema simpatiji, prema gradu i državi u kojoj žive...). Nakon rasprave o vrstama ljubavi, animirani likovi raspravu vraćaju na Trnoružicu čiji je princ odustao od poljupca radi ćupa zlatnika. Slijedi niz pitanja koja potiču djecu na raspravu o dobru i zlu, pravdi i nepravdi, ljudskim slabostima i prioritetima poje-dinaca, izboru – razlozima i posljedicama toga izbora... Kroz dijalog,

djecu se motivira da osvijeste nijanse karaktera likova iz priče te da sami odluče tko je zapravo negativac u toj situaciji. Opravdava li se čin zle vile samim time što je ona zla i nikada ne bira sredstva da dobije ono što želi jer se to ionako očekuje od nje? Tko je zapravo kriv što se Trnoružica nikada nije probudila? Završavaju li ove dvije verzije priče na isti način? Koja verzija je bolja i zašto? Pomoću analize priče i dijaloga o karakterima, djeca postepeno i samostalno dolaze do definicije korupcije i mita.

Zatim slijedi niz pitanja pomoću kojih se sužavaju tipični primjeri korupcije na svakidašnje pojave moralne dileme uz primjere iz svakodnevnog života. Pitanja su koncipirana na način da djecu potaknu na zauzimanje vlastitoga stava u situacijama u kojima se javljaju korupcija i mito. Dakako, tu su i »provokativna pitanja«, koja su jako poticajna i služe za dublje promišljanje o samoj temi. Ta pitanja polako usmjeravaju učenike prema moralnim dilemama i pitanjima poput: Biste li ikada napisali nekome zadaću ako vam plati nečime što stvarno želite? Biste li lagali mami i tati ako vam netko ponudi nešto što želite? Biste li vi ponudili nekome nešto što ta osoba uistinu želi kada bi ona zauzvrat napravila nešto protiv svojih načela? Jeste li ikada imali priliku uzeti mito? Što ste napravili? Što biste danas napravili? Spomenutim potpitanjima otvara se niz tema unutar kojih se nalaze primjeri korumpiranosti i moralnih dilema (koji se pojavljuju ili bi se trebali pojavljivati pri ponudi mita).

Nakon shvaćanja i definiranja korupcije i mita te nakon konkretnih primjera korumpiranosti, djeca mogu konstruktivnim promišljanjem osvijestiti sve probleme određene moralne dileme, pojmiti razloge zašto su uopće dovedena u tu situaciju, što ta situacija za njih znači, što njihove odluke i izbori znače za druge, koji stav zauzeti i zašto, kako druge uvjeriti u neispravnost ili ispravnost određenih postupaka itd.

Najzahtjevnije za voditelje radionica je bilo objašnjenje odnosno pojašnjenje razlike između korupcije i legalno plaćenoga posla. Upravo kroz priče uspjela se djeci objasniti ta razlika, ali i naglasiti štetnost same korupcije. Naime, djeci je gotovo neshvatljiva razlika između onoga što se napravi ako netko plati (ponudi mito) i primanja zaslužene plaće nakon obavljenoga posla. Ovdje je potrebna snalažljivost voditelja radionice i njihova usmjerenost na situaciju u grupi. Jedan od mogućih primjera koji će djeci pobliže rasvijetliti razliku između mita i legalno plaćenoga posla je pitanje u koju oni školu žele ići nakon što uspješno završe osnovnu školu. Kada izraze svoje želje, voditelj ih jednostavno pita kako bi se osjećali da se ne uspiju upisati u željenu školu

radi nekoga tko ima puno gore ocjene od njih, ali je dao mito, odnosno korumpirao ravnatelja škole ili nekoga drugoga. Naravno, postoji niz sličnih pitanja i primjera (što ako netko uđe u košarkaški tim ne zbog svoga znanja igranja košarke nego zbog mita, što ako netko dobije dobru ocjenu samo zato jer je podmitio učitelja...). Naravno, upotrijebi li voditelj bilo koje od pitanja, a učenici potvrde da navedeno nije u redu, on mora s njima raspraviti koje su sve posljedice mita i korupcije. Jasno je kako primanje učenika u školu samo radi toga što je platio ne šteti samo onom jednom koji se radi njega nije upisao, već direktno utječe i na buduću kvalitetu škole, ali i na sam razred u koji učenik ide itd. Važno je učenicima pokazati i dokazati kako se radi o nepravdi, o nepravdi koja loše utječe na ljubav, obitelj, prijateljstvo i cjelokupno društvo.

Kako je ovo prva u nizu radionica iz projekta posvećena ljubavi, u prezentaciji se pojavljuju i Benjamin Disraeli (»Svi se radamo za ljubav«), Gottfried Wilhelm Leibniz (»Tvrđim kako voljeti znači radovati se sreći drugoga«) i Mahatma Gandhi (»Ljubav je najjača snaga koju sebi svijet može predstaviti, a istovremeno i najskromnija«).

Kao što je uobičajeno, u radionicama se o svakoj izjavi mora raspravljati s učenicima. Prvo netko od učenika mora svima pojasniti što je animirani gost tvrdio (kako bi pokazao da razumije), a ostali učenici moraju potvrditi slažu li se s dotičnom interpretacijom ili ne. Na kraju se učenici opredjeljuju slažu li se s tvrdnjom koju je rekao animirani filozof. U ovoj radionici, voditelj mora izjave animiranih filozofa povezati s mitom i korupcijom. Na primjer, u konkretnom slučaju može se postaviti pitanje: Volimo li nekoga ako ga radi nekoliko novčića rastužimo (uskratimo mu sreću)? Na primjeru ove radionice jasno je kako se i djeci u trećem i četvrtom razredu osnovne škole može razjasniti i ukazati na štetnost korupcije.

3. Rezultati evaluacije

Kao što je već spomenuto, u školskoj godini 2010./2011. niz radionica iz projekta »Tko se boji korupcije još?!«³ provodio se u tri žu-

---

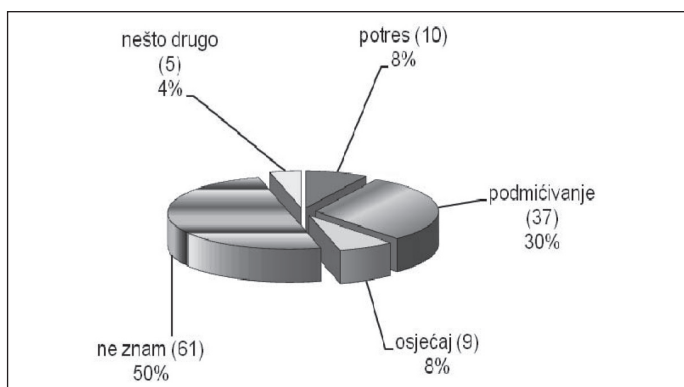
³ Projekt »Osvješćavanje štetnosti korupcije kod djece od 9 do 11 godina« u cijelosti je financiran od tvrtke Holcim Hrvatska (dostupno na: <http://www.holcim.hr/odrzivi-razvoj/drustveno-odgovorno-poslovanje/sponzorstva-i-donacije/rezultati-natjecaja-za-sponzorstva-i-donacije/2010.html>).

panije u Republici Hrvatskoj (7 gradova), u 12 osnovnih škola i dvije knjižnice.⁴ Radionice je vodilo 11 volontera.⁵ Na radionicama je sudjevalo 122 učenika u dobi od 9 do 11 godina koji su pisali evaluacijski test prije i nakon radionica na temu korupcije. U nastavku su rezultati tih ispitivanja.

3.1. Prvo pitanje: »Što je korupcija?«

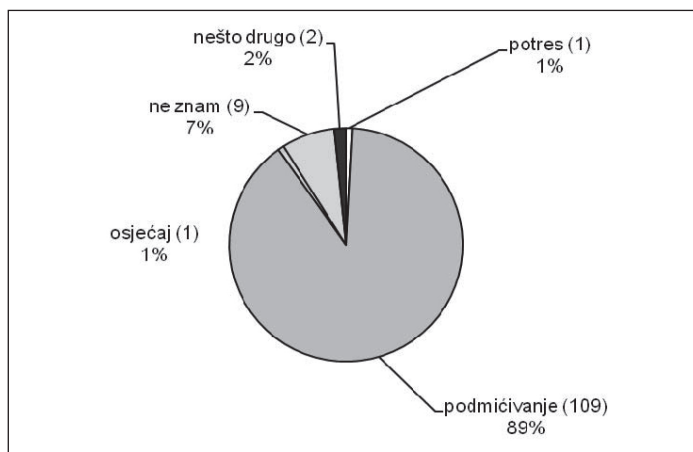
Rezultati pokazuju kako 50% učenika prije radionica nije znalo definirati korupciju, dok ih je 30% točno zaokružilo 'podmićivanje'. Ostatak učenika je putem asocijacije pretpostavio da se radi o potresu ili osjećaju.

Slika 1. Što je korupcija? Rezultati prije održavanja radionica.

⁴ Gradska knjižnica Zadar, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, OŠ »Antun Mihanović« u Osijeku, OŠ »Ivan Filipović« u Osijeku, OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Vinkovcima, POŠ »Nova« u Zadru, OŠ »Blago Zadro« u Vukovaru, OŠ »Vladimir Becić« u Osijeku, OŠ »Tenja« u Tenji, OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Đakovu, OŠ »Petar Zoranić« u Ninu, OŠ »Stjepan Radić« u Bibinju, OŠ »Cvjetno naselje« u Zagrebu i OŠ »Bukovac« u Zagrebu.

⁵ Ana Petrović, mag. ed. filozofije; Antonia Krajina, prof.; Bruno Ćurko, prof.; Ivana Kragić, prof.; Ivana Matić, mag. ed. filozofije; Josipa Blagus, dipl. učiteljica; Lucija Puljić, mag. ed. filozofije; Mirta Gojević, apsolvantica filozofije; Mišo Tokić, mag. ed. filozofije; Paulina Lučić, prof.; i Tamara Gutić, apsolvantica filozofije.

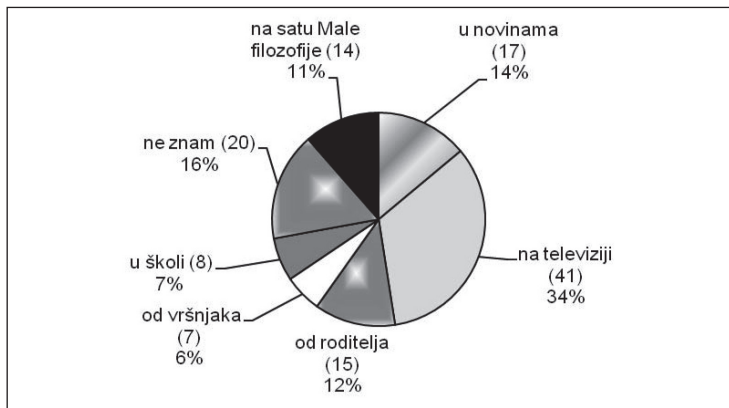
Slika 2. Što je korupcija? Rezultati nakon održavanja radionica.

Nakon radionice 89% učenika znalo je definirati pojam korupcije, dok ih 7% i dalje nije bilo sigurno. 9% učenika i dalje nije razumjelo pojam 'korupcija', dok je 2% odgovorilo pogrešno. Nakon što smo vidjeli rezultate, još jednom smo na radionici u sklopu projekta »Pogled u vlastito mišljenje« kod nekih grupa otvorili raspravu o korupciji (tri mjeseca nakon što su radionice o korupciji završene). Povezano s ovim pitanjem, pokušali smo kroz radionice od djece dobiti definiciju korupcije. Na kraju smo dobili definiciju koja, okvirno u svim grupama, može glasiti ovako: Korupcija je kada se plati za nešto što nije pravedno i što ugrožava druge.

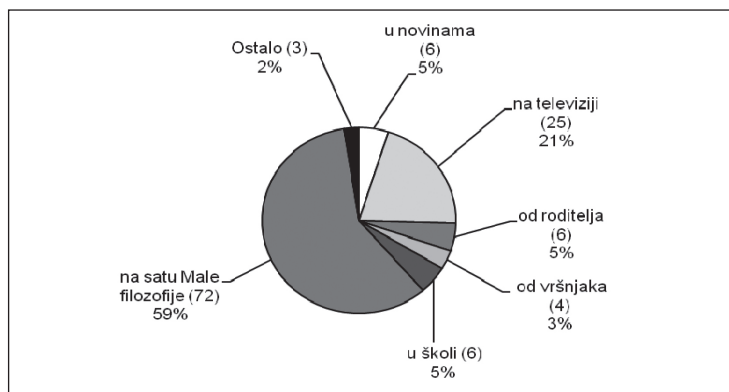
3.2. Drugo pitanje: »Gdje si čuo/čula za riječ 'korupcija'?«

Drugo pitanje je ciljalo istražiti gdje su se djeca sve susretala s pojmom 'korupcija'. Prije radionice 48% učenika je čulo za pojam 'korupcija' putem medija (televizija i novine), 11% po prvi puta na radionici, 25% učenika se susrelo s tim pojmom u svojoj svakodnevnoj društvenoj okolini (roditelji, škola, vršnjaci), dok 16% učenika nije znalo gdje je čulo za korupciju.

Slika 3. Gdje si čuo/čula za riječ ‘korupcija’?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 4. Gdje si čuo/čula za riječ ‘korupcija’?
Rezultati nakon održavanja radionica.

Nakon radionice 59% učenika odgovorilo je da su za pojam ‘korupcije’ čuli na satu *Male filozofije*. Također se pokazalo kako su mediji i dalje bitna stavka za prenošenje informacija kod djece: 26% učenika zaokružilo je medije kao izvor pojma ‘korupcija’. S učenicima koji su pohađali radionice iz ovoga projekta, radili smo i radionice vezane za projekt »Pogled u vlastito mišljenje«. Otprilike tri mjeseca nakon provedbe »Tko se boji korupcije još?!«, pitali smo učenike zašto su tvrdili da su za korupciju prvi puta čuli na radionicama. Njihov odgovor bio je

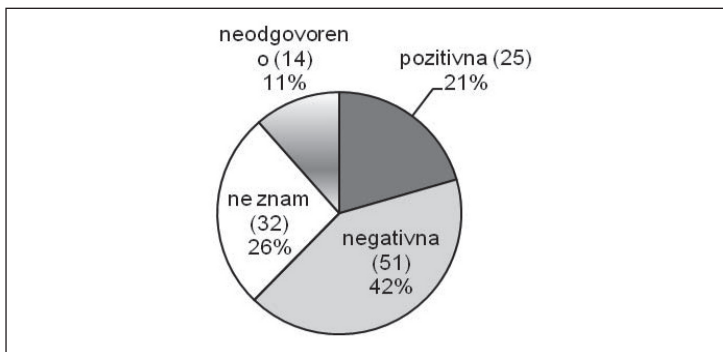

jednostavan – jer smo tada i razumjeli što je to korupcija. Prije su samo čuli riječ, ali nisu bili sigurni što je to.

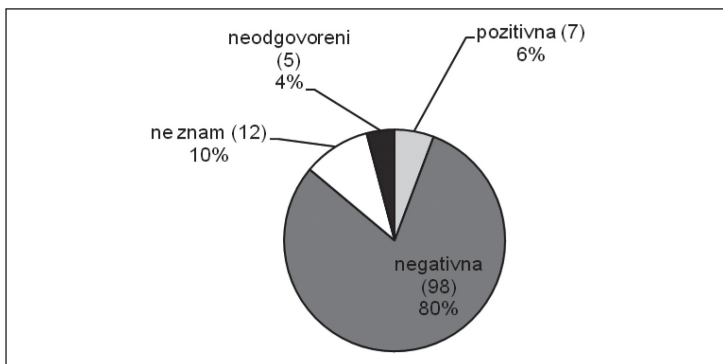
3.3. Treće pitanje: »Je li korupcija negativna ili pozitivna?«

Ovim pitanjem pokušali smo ispitati kako djeca doživljavaju korupciju. Prije radionice 21% učenika dalo je korupciji pozitivne konotacije, dok ih 26% nije znalo što je to, kao ni 11% bez odgovora, odnosno onih koji nisu mogli odrediti je li taj pojam pozitivan ili negativan. Ipak, 42% učenika odredilo je korupciju kao negativan pojam.

Slika 5. Je li korupcija pozitivna ili negativna?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 6. Je li korupcija pozitivna ili negativna?
Rezultati nakon održavanja radionica.

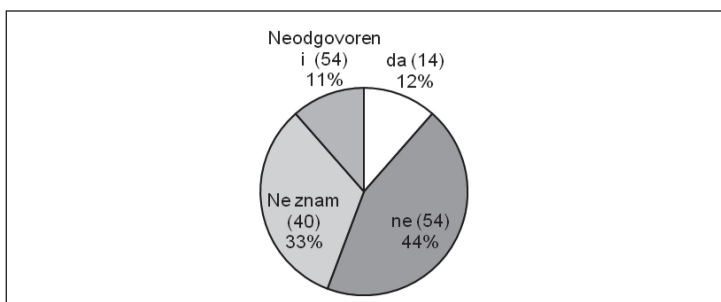

Nakon radionice 80% učenika razumjelo je korupciju kao negativan pojam, dok je shvaćanje korupcije u pozitivnom smislu palo na 6%. Ostali učenici (14%) i dalje nisu bili sigurni je li korupcija pozitivna ili negativna.

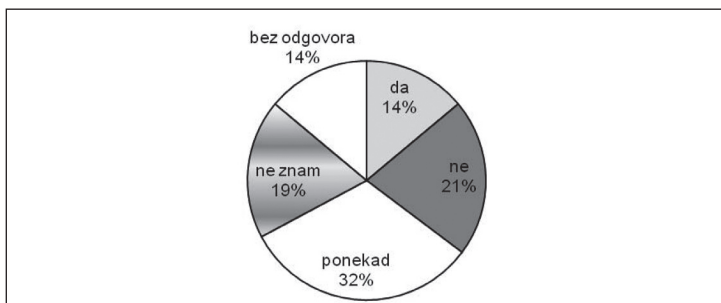
3.4. Četvrto pitanje: »Jesi li se ikada susreo/susrela s korupcijom?«

Ovim pitanjem pokušali smo utvrditi koliko su djeca izložena korupciji u njihovoj dobi. Dakako, relevantniji su rezultati nakon radionice, ali zanimljivo je vidjeti i rezultate prije radionice. Većina učenika (44%) prije radionice je smatrala da se nikada nije susrela s korupcijom, 33% ih nije bilo sigurno, kao ni 11% učenika koji nisu odgovorili. Samo je 12% učenika potvrdilo da se susrelo s korupcijom.

Slika 7. Je si li se ikada susrela/susreo s korupcijom?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 8. Jesi li se ikada susrela/susreo s korupcijom?
Rezultati nakon održavanja radionica.

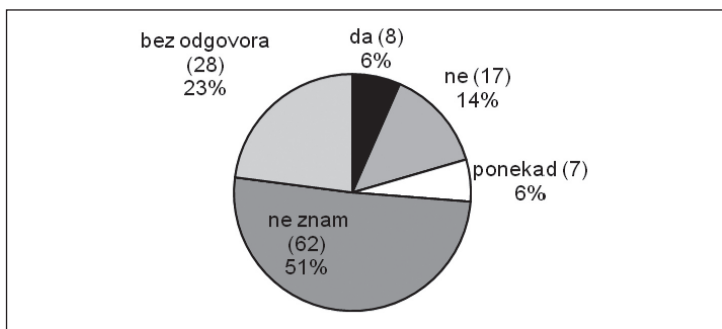
Rezultati pokazuju da je nakon radionice 32% učenika zaključilo da su se već našli u situaciji povezanoj s korupcijom, 14% ih se sigurno susrelo s korupcijom, za razliku od 21% učenika koji se nikada nisu osobno susreli s korupcijom. Ipak, još uvijek 19% učenika nije bilo sigurno jesu li se susreli s korupcijom.

Ispitanicima je bilo ponuđeno da pojasne kako su doživjeli korupciju. Oni koji su prije radionice napisali da su se susreli s korupcijom, nisu znali opisati svoje iskustvo. Nakon radionica 46% ispitanika koji su dali potvrđan odgovor (*ponekad* i *da*), potkrijepilo je svoje odgovore s konkretnim primjerima: Moji vršnjaci često podmićuju, npr. napiši mi domaći rad, a ja ću tebi dati dvije lizalice i vrećicu bombona. Ili: Da. Pa živim u takvoj državi.

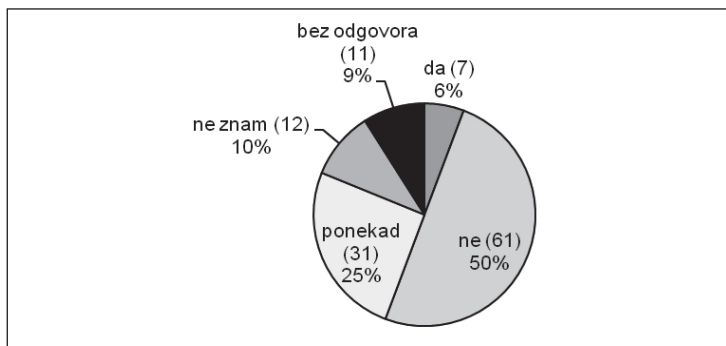
3.5. Peto pitanje: »Jesi li ti korumpiran/a?«

Slijedilo je provokativno pitanje: »Jesi li ti korumpiran/a?« Cilj pitanja nije bio otkriti jesu li djeca korumpirana, nego samo uvidjeti razumiju li uistinu pojam korupcije, ali i iskoristiti ovo pitanje kao malo ispitivanje jesu li iskreni. Prije radionice 51% učenika nije bilo sigurno jesu li korumpirani, kao niti 23% učenika koji nisu zaokružili niti jedan odgovor, što nam potvrđuje da su učenici ovu anketu pokušali riješiti iskreno. Manji dio učenika (6%) priznao je da je ponekad korumpiran, a dodatnih 6% učenika priznalo je da su korumpirani. 14% učenika je zaokružilo da nisu korumpirani.

Slika 9. Jesi li ti korumpiran/a?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 10. Jesi li ti korumpiran/a?
Rezultati nakon održavanja radionica.

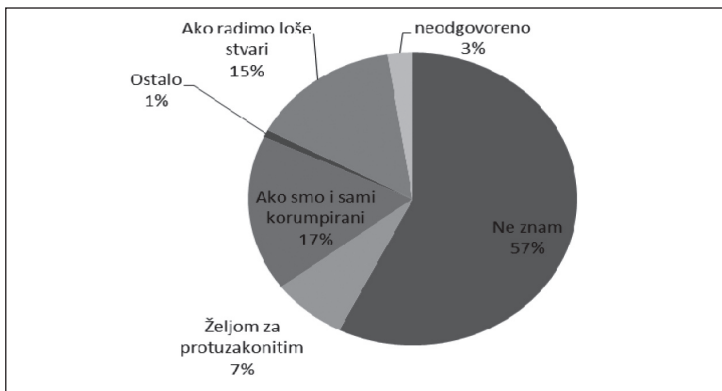

Nakon radionice 50% učenika zaokružilo je da nisu korumpirani, a postotak učenika koji su ponekad korumpirani porastao na 25%. Rezultati bi mogli upućivati na to da su uistinu razumjeli što je to korupcija. Kao i prije radionice, tako i nakon radionice 6% učenika je »priznalo« da je korumpirano. Dok prije radionice 74% učenika nije znalo ili nije odgovorilo na pitanje, nakon radionice taj se broj smanjio na 19%, što je dokaz da su radionice imale učinka, odnosno da su pomogle djeci shvatiti što je to korupcija. Zanimljivo je također što su učenici koji su tvrdili da su povremeno ili stalno korumpirani (31%) na radionici tri mjeseca nakon projekta jednostavno nabrojali kako su to korumpirani. Riječ je o pisanju domaćih radova za određene protu-usluge, prešućivanje činjenica i slično. Raspravljajući s pojedinim učenicima zašto su i dalje korumpirani kada su svjesni da je to loše, nismo dobili odgovor.

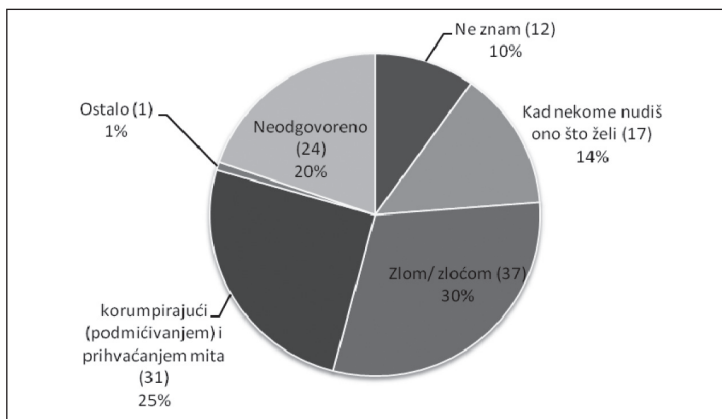
3.6. Dva završna pitanja

Zadnja dva pitanja u evaluaciji bila su opisna i nisu nudila odgovore. Za potrebe obrade, učeničke opise saželi smo na direktne odgovore. Prvo opisno pitanje glasilo je: Kako se korupcija može poticati? Prije radionice 57% učenika nije znalo kako bi potaknuli korupciju.

Slika 11. Kako se korupcija može poticati?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 12. Kako se korupcija može poticati?
Rezultati nakon održavanja radionica.

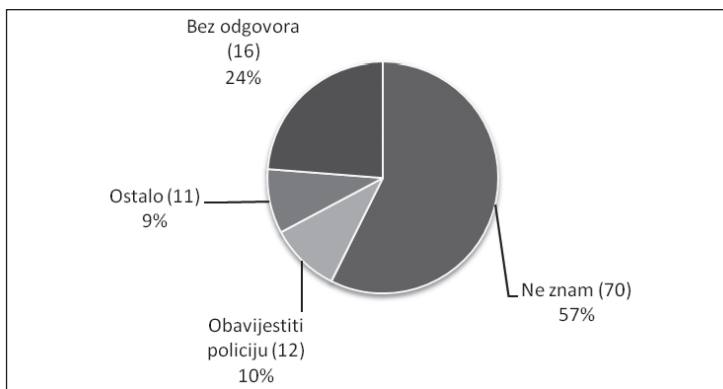

Nakon radionice učenici su bili puno konkretniji. Njih 30% tvrdilo je da je za poticanje korupcije potrebna zloća/zlo, a 25% njih poslužilo se razumijevanjem definicije te su tvrdili kako se korupcija potiče podmićivanjem i prihvaćanjem mita.

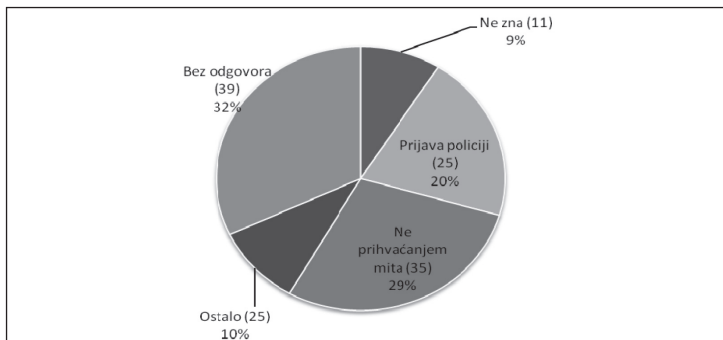
Zadnje (opisno) pitanje je glasilo: Kako se korupcija može spriječiti? Čak 57% učenika nije znalo odgovor prije radionica, dok je njih

10% pretpostavljalo da bi trebalo obavijestiti policiju. Odgovore na ova pitanja nije napisalo 24% učenika, dok su ostali imali različite ideje.

Slika 13. Kako se korupcija može spriječiti?
Rezultati prije održavanja radionica.

Slika 14. Kako se korupcija može spriječiti?
Rezultati nakon održavanja radionica.

Nakon radionice ostaje velik broj (32%) učenika koji nisu znali odgovor. Najveći broj istih odgovora (29%) je jednostavan: Ne prihvaćanjem mita. To je pokazatelj da i u ovome dijelu radionice nisu podbacile. Uz to, povećao se i broj učenika koji smatraju da bi se korupcija mogla spriječiti ako obavijestimo policiju (20%).

Zaključak

Projekt »Tko se boji korupcije još?!« pokazao je kako i djeca od 9 do 11 godina mogu razmišljati o apstraktnim pojmovima kao što je korupcija. Ovo malo istraživanje pokazalo je kako djeca, ako im se argumentirano i na njima prilagođen (uz to donekle i zabavan) način pristupi, pa i s vrlo teškim temama, mogu shvatiti ali i prihvatiti obrazložene stavove. Korupcija je prisutna u našem društvu. Djeca od najmlađe dobi susreću se s tim pojmom. U većini slučajeva nitko im ga pobliže ne objašnjava niti ih upućuje na štetnost korupcije. Oni, najčešće, jednostavno prihvate taj pojam kao nešto negativno, a zašto je taj pojam negativan – to ne znaju. Ovaj projekt je pokazao kako djeca mogu dobro promisliti o apstraktnom pojmu, usvojiti neka nova znanja ali i izgraditi određene stavove. Ne na način da im te stavove nametne voditelj radionice, nego tako da sami dođu do zaključka o pozitivnom ili negativnom utjecaju nečega ili nekoga. Evaluacija pokazuje kako je projekt uspješan jer je prvenstveno djeci osvijestio što je to korupcija, zašto je ona negativna i na koje sve načine može uništavati neke temeljne vrijednosti – ljubav, društvo, prijateljstvo.

Dva su cilja koja ovaj projekt, a ni evaluacija, nisu uspjeli postići i dokazati. Prvo je propušteno pokazati koliko su djeca napredovala u razvoju kritičkog mišljenja. To nije postignuto iz dva razloga. Prvi je razlog što su uključeni učenici do provedbe ovoga projekta bili sudionici projekta »Pogled u vlastito mišljenje«, tako da su do početka projekta »Tko se boji korupcije još?!« odradili najmanje petnaestak radionica za razvoj kritičkog mišljenja. Drugi je razlog što znanost još uvijek traži adekvatne i kvalitetne evaluacijske metode i upitnike kojima bi se izmjerilo poboljšanje logičkoga zaključivanja i argumentiranja. Drugi ne-realizirani cilj je praćenje načina na koji djeca mijenjaju svoje stavove. To se moglo ostvariti bilježenjem ili snimanjem rasprava s djecom, što tijekom trajanja projekta nije učinjeno. Ipak, ukupno gledajući, projekt je ispunio većinu svojih ciljeva: osvijestio je djeci sam pojam 'korupcija', ukazao im na to da je korupcija negativna te su na djeci prilagođen način pokazane opasnosti koje korupcija može imati za neke temeljne ljudske vrijednosti poput ljubavi, prijateljstva, dostojanstva, obitelji i društva.

Literatura

- Ćurko, Bruno; Kragić, Ivana (2008a), »Filozofija za djecu – primjer Male filozofije«, *Život i škola – časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, god. 56, sv. 2, str. 61–68, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/57965>.
- Ćurko, Bruno; Kragić, Ivana (2008b), »Uporaba priča u radionicama Filozofije za djecu«, *Acta Iadertina*, god. 5, sv. 1, str. 109–116.
- Ćurko, Bruno; Kragić, Ivana (2009a), »Igra – put k multidimenzioniranom mišljenju. Na tragu filozofije za djecu«, *Filozofska istraživanja*, god. 29, sv. 2, str. 303–310, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/64993>.
- Ćurko, Bruno; Kragić, Ivana (2009b), »Petit Philosophy – Experimental Project of Philosophy for Children«, *Childhood & Philosophy – Journal of the International Council for Philosophical Inquiry with Children (ICPIC)*, god. 5, sv. 9, str. 153–171, dostupno na: <http://www.periodicos.proped.pro.br/index.php?journal=childhood&page=article&op=view&path%5B%5D=368>.
- Ćurko, Bruno (2010), »Croatie: apprendre à penser dans la petite philosophie«, *Diotime – revue internationale de didactique de la philosophie*, god. 10, October 2010, dostupno na: <http://www.educ-revues.fr/diotime/ListeSommaires.aspx?Som=46>.
- Kragić, Ivana (2011), »Corruption as a Moral Dilemma in Thinking Process«, izlaganje održano na 15th ICPIC – International Council of Philosophical Inquiry with Children, Jinju, Južna Koreja, 18.–20. 7. 2011.

WHO IS AFRAID OF CORRUPTION?

Bruno Ćurko, Ivana Kragić

Society Petit Philosophy has created and implemented a project “Who’s Afraid of Corruption?!” in twelve elementary schools and two libraries, with a total of 122 students in the school year 2010/2011. The project consists of five workshops in which students primarily clarified the concept of corruption, but also the ways in which corruption is destroying the society, dignity, love, friendship, and family. Article presents the results of the evaluation, which show how 3rd and 4th graders understood the concept of corruption, and how they changed their views about corruption in the course of the project.

Key words: *society Petit philosophy, project “Who’s Afraid of Corruption?!”*, *critical thinking, corruption*